

Összefoglaló biológiai sokféleség és ökoszisztéma-szolgáltatások értékelésével foglalkozó kormányközi platform (IPBES) 9. plenáris üléséről (Bonn, 2022. július 3-9.)

Az IPCC-hez hasonlóan működő IPBES-nek jelenleg 139 tagállama van, döntéshozó testülete az ún. plenáris. Az IPBES 9. plenáris ülés legfontosabb eredménye az, hogy elfogadta az alábbi 4 dokumentumot:

1. a vadon élő fajok fenntartható használatáról szóló globális értékelést;
2. a természet értékeiről és értékeléséről szóló globális jelentést;
3. módszertani összefoglalót arról, hogy az üzleti szféra és a biodiverzitás összefüggéseiről szóló világjelentés készítése során milyen szempontokat kell majd a szakértőknek figyelembe venni *(a 2 év alatt elkészülő jelentés – amelynek elkészítésére hazánk is jelölhet majd szakértőt – arról fog szólni, hogy*
 - *az üzlet szféra, a magánszektor milyen módon és mértékben függ a biodiverzitástól és a természettől,*
 - *az üzleti szektor milyen hatásokat gyakorol a természetre,*
 - *melyek azok az indikátorok és módszerek, amelyekkel az üzleti szektor mérni tudná a biodiverzitásra gyakorolt hatását, illetve a természetre utaltságát*
 - *milyen lehetőségei vannak az üzleti szektornak, mivel a szerepük kulcsfontosságú a biodiverzitás-csökkenés megállításában*
 - *milyen lehetőségei vannak a kormányzatoknak, a pénzügyi szektornak, a társadalomnak);*
4. az IPBES 2022-2023. évi munkaprogramját.

A vadon élő fajok fenntartható használatáról szóló IPBES értékelés

A [vadon élő fajok fenntartható használatáról szóló értékelés](#) – amely 33 ország nyolcvanöt szakértőjének részvételével, több mint 6200 tudományos publikáció felhasználásával készült – megállapítja, hogy emberek milliárdjainak élete és megélhetése függ körülbelül 50.000 vadon élő faj meglététől, hiszen nap mint nap élelemként, energiaforrásként, nyersanyagként, gyógyszerként, rekreáció vagy inspiráció céljából és számos más, az emberi jóléthez létfontosságú módon használjuk azokat. Emberi táplálékként több mint 10.000 vadon élő fajt használunk és 2,4 milliárd embernek – vagyis a világon minden harmadik embernek – tűzifára van szüksége pl. élelmének előállításához.

Kulcsüzenetek *(a kulcsüzenetek részletesebb kifejtése és egyéb kapcsolódó háttér információ magában a jelentésben található meg):*

A. A vadon élő fajok fenntartható használata kulcsfontosságú az ember és a természet számára:

A.1. A világ minden régiójában emberek milliárdjai részesülnek a vadon élő fajok használatából származó előnyökből – élelem, gyógyszer, energiaforrás, jövedelemszerzés és számos más célból történő felhasználás révén.

A.2 A vadon élő fajok fenntartható használata számos őslakos nép és helyi közösség identitásának és létének központi eleme.

A.3 A vadon élő fajok használatának fenntarthatósága – többek között a fenntartható használat előmozdítása és a túlhasznosítás megállítása révén – kritikus fontosságú a biodiverzitás-csökkenés globális tendenciájának megfordításához.

B. A vadon élő fajok felhasználásának helyzete és tendenciái:

B.1. A vadon élő fajok felhasználásának helyzete és tendenciája a felhasználás típusától és léptékétől, valamint a társadalmi-ökológiai kontextustól függően változik.

B.2. A vadon élő fajok használatának fenntarthatóságát több tényező befolyásolja negatívan vagy pozitívan.

B.3. A vadon élő fajok fenntartható használatának kulcsfontosságú elemeit a vonatkozó nemzetközi és regionális szabványokban, megállapodásokban és tanúsítási rendszerekben már meghatározták, azonban az indikátorok hiányosak, különösen a társadalmi összetevők tekintetében.

C. A vadon élő fajok fenntartható használatának kulcsfontosságú elemei és feltételei

C.1. A szakpolitikai eszközök akkor a legsikeresebbek, ha a vadon élő fajok használatának társadalmi és ökológiai összefüggéseire igazodnak, és támogatják az igazságosságot és a méltányosságot.

C.2. A szakpolitikai eszközök akkor hatékonyabbak, ha szilárd és alkalmazkodóképes (adaptív) intézmények támogatják őket, valamint az ágazatok között összehangoltság van. A részvételen alapuló mechanizmusok fokozzák a szakpolitikai eszközök alkalmazkodóképességét.

C.3. A társadalmi, köztük a gazdasági és ökológiai eredmények hatékony monitorozása támogatja a jobb döntéshozatalt. A tudományos bizonyítékok gyakran korlátozottan állnak rendelkezésre, az őshonos és helyi ismeretek pedig alulhasznosítottak és alulértékelték.

D. A fenntartható használat előmozdítására és a vadon élő fajok fenntartható használatának fokozására szolgáló utak és eszközök a jövőben:

D.1. A vadon élő fajok felhasználásának fenntarthatóságát a jövőben valószínűleg az éghajlatváltozás, a növekvő kereslet és a technológiai fejlődés fogja veszélyeztetni. E kihívások kezelése átalakító erejű változást igényel.

D.2. A jelenlegi és az előre jelzett jövőbeni kihívások kezeléséhez összehangolt beavatkozásokra lesz szükség a vadon élő fajok fenntartható használatát bizonyítottan támogató szakpolitikai intézkedések végrehajtásához és kiterjesztéséhez.

D.3. A világ dinamikus, és ahhoz, hogy fenntartható maradjon, a vadon élő fajok használata kapcsán folyamatos tárgyalásokra és alkalmazkodó szemléletű szabályozásra lesz szükség. Szükség van továbbá a fenntartható használat közös jövőképeinek meghatározására, illetve az ember és a természet közötti kapcsolat átalakítására.

A természet értékeiről és értékeléséről szóló IPBES jelentés

A [természet értékeiről és értékeléséről készített jelentés](#) 4 év alatt készült el a világ különböző tájairól érkező nyolcvankét kutató részvételével, akik több mint 13.000 tanulmányt elemeztek ki. Amellett érvelnek, hogy a természet értékei sokfélék és többféle dimenzióban értelmezhetők. Legalább ötven különböző értékelési módszert azonosítottak, amellyel ez a sokféle érték megragadható és kifejezhető. Mégis, azt a következtetést vonták le, hogy a jelenlegi döntéshozatali folyamatok gyakran figyelmen kívül hagyják a természet értékeit, és amikor figyelembe veszik őket, akkor is szinte kizárólag a gazdasági hasznot hozó értékekre koncentrálnak. A jelentés szerint ez az egyik fő akadálya a fenntarthatósági átmenet megvalósításának. Ennek az IPBES értékelésnek az elkészítésében magyar szakértőként Dr. Kelemen Eszter, az ESSRG Nonprofit Kft. vezető kutatója koordináló vezető szerzőként vett részt.

Kulcsüzenetek (a kulcsüzenetek részletesebb kifejtése és egyéb kapcsolódó háttér információ magában a jelentésben található meg):

1. A biológiai sokféleség globális válságának okai és kezelésének lehetőségei szorosan kapcsolódnak ahhoz, ahogyan a természetet a politikai és gazdasági döntésekben értékelik.
2. A természet értékeinek sokfélesége ellenére a legtöbb szakpolitikai megközelítés a természet és a társadalom, valamint a jövő nemzedékek kárára az értékeknek csupán egy szűk körét

helyezi előtérbe, továbbá gyakran figyelmen kívül hagyja az őslakos népek és a helyi közösségek világnézetéhez kapcsolódó értékeket.

3. A természet értékeinek sokféleségét a szakpolitikai döntéshozatalban a természeti értékek típusainak figyelembevételével lehet előmozdítani, amely magában foglalja az emberek természethez fűződő kapcsolatainak gazdagságát.
4. Az értékelési folyamatok alakíthatók úgy, hogy méltányos módon figyelembe vegyék többféle érintett fél természeti értékeit a különböző döntéshozatalok során.
5. Jelenleg több mint 50 különböző tudományágból és tudásrendszerből származó értékelési módszer és megközelítés áll rendelkezésre a természet értékeinek értékelésére. A megfelelő és egymást kiegészítő módszerek kiválasztásához a relevanciájuk, a megbízhatóságuk és az erőforrás-igényük közötti kompromisszumok mérlegelésére van szükség.
6. Annak ellenére, hogy egyre nagyobb az igény az értékelések szakpolitikai döntéshozatalban történő figyelembevételére, a tudományos dokumentációk alapján a közzétett értékeléseknek csupán kevesebb, mint 5%-át használták fel szakpolitikai döntésekben.
7. A fenntartható és igazságos jövő eléréséhez olyan intézményekre van szükség, amelyek lehetővé teszik a természet különböző értékeinek és emberek számára nyújtott szolgáltatásainak az elismerését és integrálását.
8. A biológiai sokféleség globális válságának kezeléséhez szükséges átalakító erejű változás érdekében a rövid távú és egyéni anyagi hasznot túlságosan előtérbe helyező anyagi értékektől a fenntarthatósággal összhangban álló értékek előtérbe helyezése irányában szükséges elmozdulnia a társadalomnak.
9. A négy értékalapú mozgatórugó (azaz az értékelés, az értékek döntéshozatalba való beágyazása, a szakpolitikai reform és a társadalmi célok megváltoztatása) ötvözésével zajló munka katalizálhatja a fenntartható és igazságos jövő felé vezető elmozdulást.
10. Az információ, az erőforrások (pl. technikai és pénzügyi) és a kapacitás hiányosságai gátolják a természet értékeinek döntéshozatalba történő beépítését. A kapacitásépítés és fejlesztés, valamint a különböző társadalmi szereplők közötti együttműködés segítheti ezekben a hiányosságoknak az áthidalását.